

Sigida 5

Ka keneya ka sɔɔ i ma fura ta

Bana caman be yen, minnu be keneya ka sɔɔ fura ma ta u la. Tangalanw walima feere werew be an yere farikolo la minnu be a to a ka fanga sɔɔ ani ka bana kele. A ka ca a la, o tangalanw nafa ka bon kɔsebe an ka keneya ma ka teme furaw kan.

An ka banaw fanba keneya, mura ni murasɔɔsɔɔ sen be o la,
ka sɔɔ ma fura ma ke u la.

Walasa ka an farikolo deme ka bana kele, an ka kan ka fen nafama minnu ke olu de file:

ka an saniya

ka an lafiye

ka dumuni numan ke kɔsebe
ani ka jimafen caman min

Hali ni bana min ka jugu kɔsebe, ni fura jɔɔɔ ka bon, **farikolo de folo ka kan ka a jɔɔɔ fa bana keleli la**, fura be a deme dɔɔn de. Saniya, lafiya, ani dumuni nafama ni a dafalen dunni nafa ka bon kɔsebe.

Furakeliw caman be se ke ka sɔɔ fura te. Hali ni tubabufura te sɔɔ aw ka sigida la, aw be se ka fen caman ke sisan banaw kumbenni ni u furakeli la ni o ye a sɔɔ a kecogo dɔnniya be aw la.

Bana caman be se ka kumben walima ka u furake ka sɔɔ fura te.

Ni mɔɔ tun be ji labaara cogo kalan ka je, hali ka dan o dɔɔn ma, o tun be se ka bana caman kumben walima ka u kele ka je ka teme furaw kan, an beka minnu ta sisan ni mɔɔw be u ta tacogo jugu la.

1 Ka furakeli ke ni ji ye

An caman be se ka kenya ka sɔɔ fura tɛ. Nka an si tɛ se ka balo ni ji tɛ. Aw ka a dɔn ko, (keme keme sara la baliku farilaji hake ye 57 ye, denmisen ta ye 70 ye), o be a jira ko hadamaden farikolo tila bɛɛ ye ji ye. Mɔɔ minnu sigilen don togodaw walima dugumisenni na, ni olu bɛɛ tun be ji labaara ka nɛ, caman tun be bɔ bana ni saya hake la, kerɛkerennena la denmisenw.

Misali la, ji sanuman minni jɔɔɔ ka bon kɔɔboli kumbenni ni a keleli la. Yɔɔ caman na, kɔɔboli ye denmisenw ka bana ni u ka saya fanba sababu ye. A ka ca a la, jinɔɔlen, minni ye a sababu ye.

Minniji wulili ani tobilikeji saniyali nafa ka bon kɔɔboli kumbenni na. O nafa ka bon kerɛkerennena na denw ma. Biberɔnw, asetiw, kutuw o ni a jɔɔnw fana ka kan ka tobi. Ka aw tegew ko ni safine ni ji ye aw bɔlen kɔ jɛgen na, sani aw ka dumuni ke walima ka dumuni tobi, olu ye walew ye minnu fana nafa ka bon kɔɔbɛ.

Farikoljidesɛ jugumanba min be sɔɔ kɔɔboli fɛ, o ye denmisen caman ka saya sababu ye. Ka ji caman di denmisen kɔɔbolito ma (sukaro, di ni kɔɔ be ji min na), tuma dɔw la, o be se ka farikoljidesɛ bali walima ka a jɔ (aw ye farikoljidesɛ laje, sigida 12 la)

Ka jimafen caman di den kɔɔbolito ma, o nafa ka bon ni fura sugu bɛɛ dili ye a ma. O de la, ni aw be jimafen caman di denmisen kɔɔbolito ma, kun tɛ a la ka fura di a ma tuguni.

Seben nɛ nata la, waleya wɛrɛw jiralen don yen minnu be a jira ko ji sanuman minni nafa ka bon ka teme furaw kan.

Banakunben

Banaw furakeli

2 Ninnu ye walew ye ji sanuman minni ka ji minnu na kɔsɛbɛ ka tɛmɛ furaw kan

2.1 Banakunben

Walasa ka aw tanga kɔnɔboli ma	Aw ye ji sanuma caman min	Seben jɛ
1. Kɔnɔboli, kɔnɔnantumu, kɔnɔnajoli	Aw ye ji minta wuli walima ka a sensen, ka aw tegew ko ka u jɛ, o ni a jɔgɔn caman.	231
2. Gololabanaw	Aw ye to ka aw ko	204
3. Jogindaw beka ne ta, tetanɔsibana.	Aw ye jogindaw ko ka jɛ ni safine ni jisanuman ye	274

2.2 Banaw furakeli

Walasa ka:	Aw be a ke ni ji sanuman ye	Seben jɛ
1. Kɔnɔboli ni farikolojidɛsɛ keɛɛ,	Aw be jimafen caman min	231 Aw ye seben jɛ 231 laje
2. Farigan be bana minnu senkɔɔ	Aw be jimafen caman min	119
3. Farigan jugumanba	Aw be finiw bɔ farigantɔ la ka ji bɔn a kan	119
4. Jɛgenɛbana misenniw (a be musow mine ka caya)	Aw be ji caman min. Nka ni muso kɔnɔma don, o farati ka bon, a man ka ka dan ji caman min ma, a ka kan ka banakisefagafura ta joona.	339
5. Ni Sɔgɔsɔgɔ juguyara walima ka men a be se ka ke	Aw be ji caman min ani ka aw wusu ni jikalan ye (walasa falaka ka bɔ).	242–247

sinkorokeredimi
ye walima
keteketeni ye, ola
banabagato ka
kan ka furake ni
tubabufuraw ye.

6. Jolida, farilakisekiseniw, gololakaba walima kungololakaba, kurukuruw.	Aw be a ko ni safine ni ji jelen ye.	286
7. Jolida nemaw, funuw, sumuniw	Aw be u ko ni bandi sulen ye jikalan na.	298–299
8. Mugu, fasaw ni kolotugudaw be mogo dimi	Aw be a digi ni bandi kalanman ye.	288
9. Mugu ni wurugutuli	A don folo, aw be kolotuguda da ji suma na, o ko, aw be a digidigi ni bandi sulen ye jikalan na ?	
10. Gololarere, jenida walima ji be bo jolida min na.	Aw be bandi su jisuma na ka o da a la	287–300
11. Jenida minnu man jugu	Aw be jisuma ke a la o yoroni bee.	144
12. Kankonodimi walima mimi	Aw be kogo ke jikalan na ka aw da kucukucu ni o ye ka tila ka a kunu.	463
13. Asidiji, sege, buguri walima fen min be mogo jeni ni o donna ne konu.	Aw be aw ne ko ni ji caman ye o yoroni bee la; aw be o ke fo ka se miniti 15 walima 30 ma.	318

14. Nu gerennen   Aw be jikogoma sama ni aw nu ye.   241

15. Sunogobaliya   Aw be aw ko ni ji wolokolen ye sani aw   43
ka aw da.

Aw ka kan ka aw fari bo jogon na tile
fo.

Aw man kan ka kafe walima te min,
kerenkerennnya na wula fe.

16. Kogja, banakotaa   Aw be ji caman min (koko koli ka fisa   198
jalen   ni kokomagayafuraw tali ye, nka aw be
a dan hake la).

17. Foroforo   Aw be gilasi da a la fo leri kelen kabini   232
aw be a taamasije folow ye.

Boloci jogon te bana dow kumbenni na (aw ye sigida 11 laje).

Ji sanuman minni ka fisa banakunben na ni fura tali ye nin bana kofolen bee furakeli la (fo ka bo keredimi ni mimi na). **Aw kana fura ta abada fo ni a te je o ko.**